

Zarząd Gminy Unisław

GMINA

UNISŁAW

PLAN
STRATEGICZNY
ROZWOJU

UNISŁAW – 2000 r.

Zarząd Gminy Unisław

GMINA

UNISŁAW

PLAN

STRATEGICZNY

ROZWOJU

UNISŁAW – 2000 r.

Zespół moderatorów (autorski):

inż. HENRYK SZKUTA,
mgr inż. TOMASZ HENRYK SZKUTA,
mgr ARTUR WOJCIECH SZKUTA.

Biuro Projektów i Usług Techniczno – Organizacyjnych Budownictwa.

PRZEDSIĘBIORSTWO USŁUG I INICJATYW GOSPODARCZYCH „SZKUTA” S.A. w
Toruniu, ul. Legionów 52 /9, telefony: 6-552-783; 6-551-598; 6-752-311 / REGON: P-
005720584.

Spis treści

A. Uwarunkowania Ogólne		
1.	Wstęp	5
1.1.	Podstawy planowania strategicznego	5
1.2.	Dokumenty Unii Europejskiej odnoszące się do strategii rozwoju	6
1.3.	Cele opracowania	7
1.4.	Struktura organizacyjna	7
2	Uwarunkowania funkcjonowania samorządu gminy	9
2.1.	Zadania samorządu terytorialnego	10
3.	Strategia rozwoju gminy jako długofalowe zadanie samorządu.	11
3.1.	Składowe planu strategicznego gminy	11
3.1.1.	Diagnoza prospektywna	11
3.2.	Zasada ekorozwoju podstawa planu strategicznego gminy	15
3.2.1.	Cele polityki ekorozwoju	15
3.2.2.	Składowe programu ekorozwoju	16
3.3.	Rola samorządu gminy w wyborze strategii rozwoju	18
B. Uwarunkowania szczegółowe		
4.	Plan strategiczny rozwoju gminy	19
4.1.	Cele sporządzania planu strategicznego w gminie	19
4.2.	Struktura planu strategicznego dla gminy	20
4.2.1.	Opis gminy i jej otoczenia	20
4.2.1.1.	Opis strukturalny gminy	20
4.2.1.2.	Opis geograficzno – przyrodniczy	20
4.2.1.3.	Opis stanu środowiska przyrodniczego	27
4.2.1.4.	Opis otoczenia gminy	35
4.2.1.5.	Opis gospodarczy	35
4.2.1.6.	Opis demograficzno – socjologiczny	37
4.2.2.	Program działań	39
4.2.2.1.	Wybór i opis strategii rozwoju	41
4.2.2.2.	Opinie stron zainteresowanych	53
4.2.2.3.	Opis przedsięwzięć realizowanych według wybranej strategii..	54
4.2.2.4.	Misja	54
4.2.2.5.	Cele strategiczne	55
4.3.	Cele szczegółowe rozwoju gminy	56
4.4.	Działania realizacyjne	57
4.5.	Hierarchizacja wybranych działań strategicznych	67
4.6.	Priorytety rozwoju gminy	69
4.6.1.	Preferencje uczestników „FORUM”	69
4.6.2.	Wnioski	73
4.6.3.	Zakończenie	74
4.7.	Strategia ekorozwoju gminy (alternatywa)	74
4.8.	Harmonogram działań strategicznych	77
4.8.1.	Przegląd planu strategicznego - MATRYCA	77
4.8.2.	Ogólny koszt realizacji strategii w latach 2000 - 2010	82
4.8.3.	Analiza SWOT	85
4.8.4.	Schemat celów i narzędzi do realizacji strategii gminy	85
5.	Piśmiennictwo	86
6.	Normy prawne	88
7.	Załączniki	89
7.1.	Program działań strategicznych – sfera ekologiczna	89
7.2.	Program działań strategicznych – sfera produkcyjna	90
7.3.	Program działań strategicznych – sfera społeczna	90
7.4.1	Środowisko przyrodnicze jako obraz kultury	91
7.4.2.	Środowisko przyrodnicze jako źródło wartości	92
7.5.	Województwo kujawsko – pomorskie -ogólna charakterystyka	94
7.6.	Kształcenie na poziomie gminy	99
7.7.	Zróżnicowanie dochodów samorządów lokalnych	102
7.8.	Rolnictwo ekologiczne	107
7.9.	Uczestnicy „FORUM”	111
7.10.	Mapy poglądowo - tematyczne	113
7.11.	Statystyka gminy Unisław. zestawienia tabelaryczne	114
7.12.	Informacje z wykonania budżetów gminy w latach 1997,1998,1999.	121
7.13.	Biznes plan gminy – wyuczne opracowania	123
7.14.	Programy pomocowe – informacje dla Samorządu Gminy Unisław	139
7.15.	Polityka przestrzenna	141

A. UWARUNKOWANIA OGÓLNE.

1. WSTĘP

Polska przeżywa zmiany, w których ważną rolę odgrywa planowanie strategiczne. Stopniowo krystalizują się ustrojowe formy funkcjonowania państwa i jego relacji z otoczeniem. Kluczowym momentem w tym procesie było uchwalenie przez parlament w dniu 2 kwietnia 1997 roku nowej Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Otwarto drogę do członkostwa w NATO i stowarzyszenia z Unią Europejską w już przewidywalnym horyzoncie czasu. Prawne ustalenia i podjęte zobowiązania przyspieszają procesy adaptacyjne do wymagań funkcjonowania w strukturach europejskich i do stosowanych tam standardów.

Jednak opóźnienia występują w reformowaniu administracji państwowej i służb publicznych. Dotyczy to przede wszystkim decentralizacji funkcji państwa i rozwoju samorządu terytorialnego. Aktualny stan w tym zakresie przedstawia dokument przygotowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji z kwietnia 1997 r. pt. „Państwo sprawne, przyjazne, bezpieczne”.

Przeobrażenia kraju przebiegają w dwóch kierunkach: od centrum „w dół” poprzez realizację ogólnych postanowień władz i od poziomu podstawowego „do góry” w drodze wykorzystywania inicjatyw obywatelskich wspólnot lokalnych. Planowanie strategiczne polegające na ustosunkowaniu się do rzeczywistości i świadomy wybór kierunków działania wymagają zwiększenia efektywności administracji rządowej i samorządowej, skłaniają do poszukiwania różnych narzędzi wspomagających ich działania. Odpowiedzią na to zapotrzebowanie są strategie rozwoju, tworzą one, bowiem ramy funkcjonowania tych organów w długim i krótkim horyzoncie czasu.

Wykorzystanie strategii oznacza wpisanie jej w proces podejmowania decyzji. Strategie powinny być opracowywane dla każdej jednostki, ponieważ stanowią platformę współpracy i współdziałania wszystkich zainteresowanych podmiotów, takich jak: administracja rządowa i specjalna, samorządy terytorialne, instytucje pozarządowe, podmioty gospodarcze i społeczeństwo. Strategia poprzez zarysowanie możliwości rozwoju tworzyć może atrakcyjny wizerunek miasteczka gminy przyciągając kapitał krajowy i zagraniczny. Pobudzić może także inicjatywę i przedsiębiorczość własnej społeczności. Jest podstawą formułowania polityk działowych i sektorowych oraz polityki przestrzennej, a także zadań i programów realizacyjnych przypisanych konkretnym wykonawcom.

Strategia jest zbiorem informacji mobilizującym społeczeństwo wobec kluczowych przedsięwzięć w skali regionalnej zmierzających do poprawy życia. W skali lokalnej strategia służyć może ponadto:

- opracowaniu studiów uwarunkowań i polityki zagospodarowania, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy oraz wynikających z nich programów;
- podejmowaniu bieżących decyzji o znaczeniu strategicznym, wpływających na pożądane kierunki rozwoju;
- stymulacji zmian organizacyjnych i strukturalnych, zmierzających do efektywności zarządzania i gospodarowania majątkiem gminy.

Planowanie strategiczne od 1989 roku znalazło trwale miejsce w działalności władz centralnych (Strategia dla Polski. 1994 r.), władz terenowych w województwach i gminach.

W ubiegłym okresie opracowano szereg dokumentów, które są przykładem zastosowania planowania strategicznego w różnych warunkach wynikających ze specyficznych cech przedmiotów. Dalszy postęp w stosowaniu tej metody zależy od wykorzystania dotychczasowych praktycznych doświadczeń uwzględniających warunki dalszego rozwoju.

Jesteśmy głęboko przekonani, że współczesne procesy rozwojowe wymuszą powszechne stosowanie planowania strategicznego dla określenia perspektyw rozwoju we wszystkich dziedzinach zorganizowanej działalności władz i społeczeństwa.

1.1. PODSTAWY PLANOWANIA STRATEGICZNEGO

Na podstawy planowania strategicznego składają się: ramy formalnoprawne, dokumenty rządowe oraz wymagania wynikające z kontaktów międzynarodowych. Ogólne ramy formalnoprawne tworzy nowa Konstytucja oraz ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 7 lipca 1994 r.. Najważniejsze dokumenty rządowe odnoszące się do strategii to: „Strategia dla Polski” (1994 r.), „Państwo sprawne, przyjazne, bezpieczne” (kwiecień 1997 r.) i „Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju – Polska 2000 PLUS” (lipiec 1997) oraz „Raport o polityce regionalnej” (CUP – 1995) wraz z rezolucją Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 marca 1996 r.

Wymagania wynikające z kontaktów międzynarodowych to przede wszystkim ustalenia zawarte w „Europejskiej Karcie Samorządu Regionalnego” (1997 r.) oraz studium „Europa 2000 PLUS”. Współpraca dla rozwoju terytorialnego Europy (1994).

Opracowanie strategii na poziomie gminnym, nie ma formalnych podstaw prawnych. W Ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym w art. 56 stwierdza się jedynie, że „Minister – Kierownik Centralnego Urzędu Planowania (obecnie Rządowe Centrum Studiów Strategicznych) w trybie prac nad strategią rozwoju kraju, sporządza i aktualizuje koncepcję polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, określając zwłaszcza przyrodnicze, kulturowe społeczne i ekonomiczne uwarunkowania i cele oraz kierunki tej polityki”.

Z tego zapisu można wnioskować, że zarówno koncepcja krajowa jak i studia zagospodarowania przestrzennego województw oraz studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin – ze względu na ustawowy obowiązek zapewnienia ich spójności, powinny się opierać o strategię rozwoju. Dotychczasowa praktyka potwierdza ten punkt widzenia.

W poradniku metodycznym „Studium zagospodarowania przestrzennego województwa” (1995) wydanego przez Ministerstwo Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa (obecnie Urząd Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast) wymienia się trzy możliwe relacje zachodzące między strategią a studium, a mianowicie:

- ujęcie kompleksowe łączące integralnie strategię ze studium,
- oparcie studium na wcześniej przygotowanej strategii rozwoju,
- równoległe prowadzenie prac nad strategią i studium.

W każdym przypadku należy się spodziewać nieco odmiennego rezultatu. Biorąc pod uwagę likwidację planowania społeczno – gospodarczego najbardziej owocnym jest podejście zintegrowane łączące rozwój społeczno – gospodarczy z polityką przestrzenną. Ten sposób podejścia dotyczy również skali lokalnej.

Dokumenty rządowe odnoszące się do strategii rozwoju cechuje niedostateczna spójność zarówno metodologiczna, jak i merytoryczna. Mimo tego mankamentu znajomość dokumentów rządowych jest obowiązująca zarówno dla zamawiającego jak opracowujących strategię, stanowią one bowiem wartościowy materiał i ogólne ramy do określenia rozwoju województwa i gminy.

1.2. Dokumenty Unii Europejskiej odnoszące się do strategii rozwoju.

Do strony podmiotowej strategii rozwoju odnoszą się dwa dokumenty Unii Europejskiej, tj. Karta Samorządu Terytorialnego oraz projekt Karty Samorządu Regionalnego. Uchwalona w 1990 r. przez Radę Europy „Europejska Karta Samorządu Terytorialnego” określa podstawy samorządności, uznając m. in., że:

- społeczności lokalne stanowią jedną z podstaw ustroju demokratycznego;
- prawo obywateli do uczestniczenia w zarządzaniu sprawami publicznymi wchodzi w zakres demokratycznych zasad, wspólnych dla wszystkich państw członkowskich Rady Europy;
- prawo może być realizowane w sposób najbardziej bezpośredni właśnie na szczeblu lokalnym;
- istnienie wyposażonych w rzeczywiste uprawnienia społeczności lokalnych stwarza warunki skutecznego zarządzania w interesie obywateli;
- obrona i ugruntowanie samorządu terytorialnego przyczyniają się w poważnym stopniu do budowy Europy respektującej zasady demokracji i decentralizacji władzy;
- jest to możliwe przy założeniu istnienia społeczności lokalnych, reprezentowanych przez organy ukonstytuowane w sposób demokratyczny, korzystające z szerokiej autonomii wykonywania uprawnień oraz z środków niezbędnych do realizacji zadań.

Karta odnosi się do: koncepcji samorządu terytorialnego i zakresu jego działania, ochrony granic terytorialnych społeczności lokalnych, odpowiednich struktur i środków administracyjnych do przypisanych zadań, warunków wykonania uprawnień, zasobów finansowych oraz ochrony prawnej i kontroli administracyjnej działalności społeczności lokalnych. Stanowi międzynarodowe ramy funkcjonowania samorządu terytorialnego, do których muszą zostać dostosowane odpowiednie przepisy wprowadzone w Polsce.

Punktem wyjścia do sformułowania „Europejskiej Karty Samorządu Regionalnego” jest przekonanie, że „region jako zasadniczy element państwa obrazuje zróżnicowanie Europy i przyczynia się do wzbogacenia jej kultury i ekonomicznej pomysłowości, w nawiązaniu do miejscowych tradycji i zakorzenienia w historii”. Regiony stanowią jedną z podstaw ustroju demokratycznego, stwarzając obywatelom możliwość uczestniczenia w kierowaniu sprawami publicznymi. Szczebel władzy regionalnej z demokratycznie powołanymi organami decyzyjnymi, powinien korzystać z szerokiej autonomii odnośnie kompetencji, zasobów i środków oraz sposobów ich wykorzystania.

Regiony powinny uczestniczyć w europejskim procesie podejmowania decyzji w ramach funkcjonujących na tym szczeblu instytucji. **Regiony, działając solidarnie, powinny wspierać zróżnicowany rozwój poszczególnych krajów Europy.**

Dokumenty Unii Europejskiej wskazują na główne, strategiczne problemy rozwoju w wymiarze kontynentalnym, które powinny być uwzględnione w strategiach województw, a nawet gmin położonych w pasach przygranicznych. Wobec dążenia do osiągnięcia standardów europejskich, cele rozwoju Polski stają się coraz bardziej tożsame z celami Unii Europejskiej. Na poziomie województw a nawet gmin powinny być one skonkretyzowane i uszczegółowione, uwzględniając specyfikę i predyspozycje przedmiotu strategii.

Potrzeba planowania strategicznego zrodziła się z konieczności sprostania współczesnym wyzwaniom cywilizacyjnym. Głównymi cechami spostrzeganej rzeczywistości są wzrastająca złożoność, utrzymująca się niestabilność oraz poszerzający się zakres zaangażowania społeczeństwa w proces rozwoju. Strategia stara się przeciwstawić efektom negatywnym i wykorzystać pozytywy obecnej sytuacji. Strategia, w najbardziej ogólnym ujęciu, oznacza sposób osiągania wyznaczonych celów przez sterowanie rozwojem. Planowanie strategiczne jest formą działania w nurcie szybko zachodzących przeobrażeń. Istotną jego cechą jest zmienność w czasie, uwzględniająca zarówno długi, jak i krótki horyzont rozwiązywania uprzednio zdefiniowanych problemów rozwoju.

Planowanie strategiczne na szczeblu gminy nie ma w Polsce swojej tradycji. Złożyły się na to dwie przyczyny:

- w okresie planowania centralnego opracowywanie planów było praktyką powszechną, ale strategiczne plany rozwoju były opracowywane na wyższych szczeblach kierowania i miały przede wszystkim charakter branżowy;
- plan strategiczny z reguły rozumiany był jako zbiór życzeń lub był odzwierciedleniem naglących potrzeb bez powiązania ich z szeroko rozumianymi możliwościami realizacji.

1.3. Cel opracowania

Podstawą formułowania „Strategii rozwoju gminy” jest poszukiwanie odpowiedzi na pytanie jak działać w nadchodzących latach objętych strategią, aby osiągnąć wyznaczone cele i zrealizować zapisane działania. Opracowana strategia koncentruje się wokół działań, które mogą przyspieszyć proces rozwoju wsi gminnej i gminy, nadać im właściwy kierunek rozwoju a w konsekwencji podnieść poziom życia społeczeństwa.

Planowanie strategiczne „jest rozumiane jako świadomy, systematyczny i ukierunkowany na przyszłość proces ciągłego przygotowywania i podejmowania decyzji dotyczących przyszłego poziomu rozwoju gminy oraz koordynacji i integracji podejmowanych przez władze samorządowe działań realizacyjnych na rzecz przyjętych ustaleń planistycznych z uwzględnieniem uwarunkowań zewnętrznych (pozytywnych lub negatywnych) tkwiących w jej otoczeniu”.

Opracowanie to jest efektem rocznego cyklu prac wykonanych w ramach opracowywanej „Strategii rozwoju gminy” przez liczny zespół osób reprezentujących instytucje i lokalne autorytety, które brały udział w jej tworzeniu. Zawiera ono analizę potencjalnych kierunków i możliwości rozwoju gminy do 2010 roku w ujęciu dynamicznie zmieniających się warunków wewnętrznych i zewnętrznych. Podstawą do opracowania strategii rozwoju jest analiza wykonana w zespołach problemowych strategii aktualnych uwarunkowań i problemów do rozwiązania, które przybrały kształt celów i zadań realizacyjnych określonych do 2010 roku. Opracowywana strategia jest jednocześnie czymś w rodzaju podsumowania dyskusji na temat przyszłości i próbą określenia przewidywanych wyzwań i trendów rozwojowych. Strategia prowadzi w efekcie do zidentyfikowania problemów i poszukiwania sposobów ich rozwiązania.

Opracowanie długoterminowej strategii rozwoju gminy wymagało (i wymaga przy unaczęśnianiu) współpracy wielu osób, instytucji oraz szerokich konsultacji społecznych.

„Strategia rozwoju gminy” jest adresowana przede wszystkim do społeczeństwa naszej gminy. Jej zadaniem jest pobudzać aktywność mieszkańców i zachęcać do działań prowadzących do brania współodpowiedzialności za przyszłość naszej gminy.

Strategia jest wyznacznikiem podstawowych kierunków działań dla obecnych i przyszłych władz gminy, partii politycznych i środowisk opiniotwórczych działających w gminie. Stanowi ona ofertę wykraczającą poza rutynowy czteroletni cykl życia politycznego gminy wyznaczony terminami kolejnych wyborów do Rady Gminy. Będzie ona również sprzyjać realizacji tezy „Zarząd i Rada Gminy są mądre mądrością swoich mieszkańców”. Realizacja tej tezy jest ważnym synonimem demokracji i zasady partycypacji społeczeństwa we współzarządzaniu sprawami gminy.

Opracowana strategia będzie służyła przede wszystkim młodemu pokoleniu wkraczającemu w dorosłe życie zawodowe i społeczne, a także środowiskom gospodarczym naszej gminy i mieszkańcom.

Chcielibyśmy, aby „Strategia rozwoju Unisławia” dotarła do wszystkich mieszkańców i instytucji, którym na sercu leży rozwój naszej gminy. Pragniemy, aby pobudzała ona szeroką dyskusję nad dylematami i priorytetami przyszłego rozwoju i wyzwoliła szerokie działania społeczne.

1.4. Struktura organizacyjna

Praca nad strategią jednostki jest procesem ciągłym gdy uwzględnimy dynamikę zachodzących przemian w gminie i otoczeniu. Przygotowując projekt strategii rozwoju gminy przyjęto zasadę planowania partnerskiego

Przedsiębiorstwo Usług i Inicjatyw Gospodarczych „SZKUTA” S.A. w Toruniu

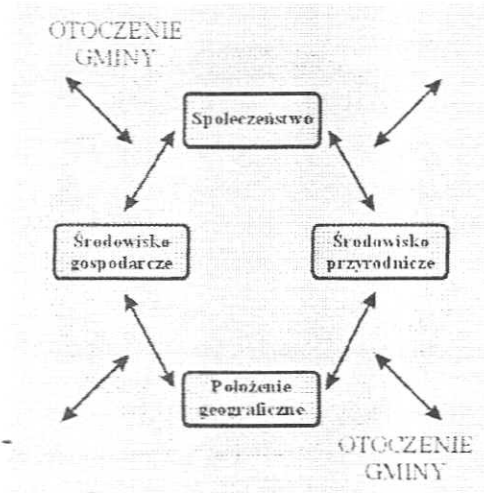
opartego na osiągnięciu consensusu przy podejmowanych decyzjach. Integralnie jest ona związana z zachowaniem otwartości przygotowywanych koncepcji rozwojowych, co niewątpliwie zwiększy społeczną akceptację decyzji.

Przy opracowywaniu „Strategii rozwoju gminy” przyjęto model pogłówny oparty na czterech elementach: społeczeństwie, środowisku przyrodniczym, środowisku gospodarczym, położeniu geograficznym. Zarządzanie strategiczne w gminie będzie przebiegać w trzech zasadniczych etapach: I etap - planowanie strategiczne,

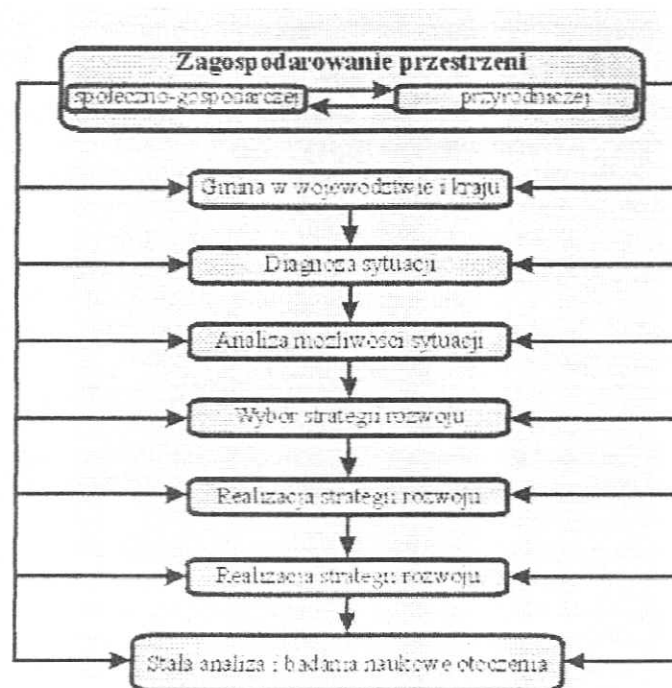
II etap - zarządzanie strategiczne,

III etap - stała analiza realizowanej strategii.

Etapy te są wzajemnie ze sobą powiązane i oddziałują na siebie modyfikująco.

Rysunek. Model pogłówny strategii rozwoju gminy .

Rysunek. Schemat procesu planowania strategicznego gminy.

Tak skonstruowany model pozwala na planowanie strategiczne na poziomie gminy z uwzględnieniem dynamiki przemian zachodzących w jej otoczeniu.

Punktem wyjścia do planowania strategicznego jest analiza obecnej sytuacji występującej na terenie gminy oraz jej aktualnych uwarunkowań - wewnętrznych i zewnętrznych. Najważniejszym elementem strategii jest diagnoza prospektywna stanu istniejącego oraz dokonanie analizy możliwości rozwoju, przyjęcie kierunków i priorytetów rozwoju, sformułowanie celów strategii rozwoju gminy i zadań realizacyjnych z określonymi środkami na realizację i czasem realizacji.

Do opracowania „Strategii rozwoju gminy” powołano Zespół Programowy Strategii Rozwoju Gminy i zespoły problemowe strategii:

- finansów i rozwoju gospodarczego,
- sfery socjalnej, infrastruktury technicznej, ekologii,
- zagospodarowania przestrzennego i bezpieczeństwa.

Tak ukształtowana struktura organizacyjna stworzyła układ wzajemnych powiązań funkcjonalnych między poszczególnymi elementami struktury organizacji strategii rozwoju a jednostkami organizacyjnymi Urzędu Gminy i Radą Gminy. Przy dokonywaniu diagnozy gminy kierowano się funkcjonalnymi i społecznymi kryteriami porównawczymi.

Analizując możliwości rozwoju gminy brano pod uwagę uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne. Uwarunkowania te oddziałują dodatnio i ujemnie na rozwój gminy przez cały czas funkcjonowania opracowanej strategii.

Planowanie strategiczne było realizowane w następujących etapach:

Diagnoza prospektywna stanu i uwarunkowań rozwoju dokonana w ujęciu uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych gminy.

Stalą analizą i badaniami uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych rozwoju gminy.

Określenie sposobów realizacji przyjętych zadań strategii oraz przedsięwzięcie środków niezbędnych do ich realizacji.

Uzgodnienie interesów poszczególnych grup społeczno-zawodowych i terytorialnych na etapie realizacji strategii rozwoju w gminy.

Struktura organizacyjna budowania strategii rozwoju gminy (rysunek w załączeniu).

Planowanie strategiczne¹⁾, aby było skutecznie realizowane w gminie jest nierozdzielnie związane z zarządzaniem strategicznym. Nawet najlepiej opracowana strategia rozwoju gminy jest bezużyteczna, jeżeli nie znajdują się ludzie, którzy będą ją realizować poprzez zarządzanie strategiczne. Etap realizacji strategii jest najtrudniejszym do wykonania w praktyce. Niesie on dla gminy i jej urzędników szereg wyzwań i trudności. Funkcjonowanie Urzędu Gminy w pierwszym okresie, kiedy podejmuje on proces radykalnych i głębokich zmian podlega zachwianiu. Przynosi to przejściowe obniżenie efektywności pracy Urzędu i przejściowe poczucie wśród pracowników, że zmiany wywołane realizowaną strategią rozwoju są zbyt uciążliwe dla funkcjonowania Urzędu. Po okresie głębokiego kryzysu pojawiają się pierwsze pozytywne efekty wprowadzanych zmian. Opracowana „Strategia rozwoju gminy” jest pierwszym tego typu dokumentem przygotowanym przy dużym udziale sił społecznych pracujących przy jej powstaniu nakierowanym na przyszłość (patrz materiały – ankiety z „FORUM”).

[1] Marek Ziółkowski. Planowanie strategiczne rozwoju gminy. Warszawa 1995. s. 5.

2. Uwarunkowania funkcjonowania samorządu gminy

Ważnym elementem procesu przemian jest rozwijanie samorządności terytorialnej. Aspirując do członkostwa w Unii Europejskiej, mamy obowiązek dostosowania się do norm przez nią przyjętych. Podstawowym celem układu stowarzyszeniowego z UE, podpisanego w grudniu 1992 roku, który wszedł w życie w 1994 r., jest stworzenie ram dla stopniowej – przewidzianej na około (10 lat) 2004 r. integracji Polski z Unią Europejską, w tym między innymi poprzez zbliżenie istniejącego i przyszłego ustawodawstwa polskiego do ustawodawstwa Unii Europejskiej. Za priorytetowe w tej dziedzinie uznano ustawodawstwo zapewniające ochronę zdrowia i życia ludzi oraz ochronę środowiska naturalnego (artykuł 69 układu stowarzyszeniowego), a także wprowadzenie zasad samorządności uchwalonych w 1990 r. przez Radę Europy i przedstawionych w „ Europejskiej Karcie Samorządu Terytorialnego”. „Karta” ta określa podstawy samorządności, uznając m. in. że:

Przedsiębiorstwo Usług i Inicjatyw Gospodarczych „SZKUTA” S.A. w Toruniu

- społeczności lokalne stanowią jedną z podstaw ustroju demokratycznego;
- prawo obywateli do uczestniczenia w zarządzaniu sprawami publicznymi wchodzi w zakres demokratycznych zasad, wspólnych dla wszystkich państw członkowskich Rady Europy;
- prawo może być realizowane w sposób najbardziej bezpośredni właśnie na szczeblu lokalnym;
- istnienie wyposażonych w rzeczywiste uprawnienia społeczności lokalnych, stwarza warunki skutecznego zarządzania w interesie obywateli;
- obrona i ugruntowanie samorządu terytorialnego przyczyniają się w poważnym stopniu do budowy Europy respektującej zasady demokracji i decentralizacji władzy;
- jest to możliwe przy założeniu istnienia społeczności lokalnych, reprezentowanych przez organy ukonstytuowane w sposób demokratyczny, korzystające z szerokiej autonomii wykonywania uprawnień oraz środki niezbędne do realizacji zadań.

„Karta” odnosi się do:

- koncepcji samorządu terytorialnego i zakresu jego działania,
- ochrony granic terytorialnych społeczności lokalnych,
- adekwatności struktur i środków administracyjnych do przypisywanych zadań,
- warunków wykonywania uprawnień,
- zasobów finansowych oraz ochrony prawnej i kontroli administracyjnej działalności społeczności lokalnych.

Stanowi międzynarodowe ramy funkcjonowania samorządu terytorialnego, do którego muszą zostać dostosowane odpowiednie przepisy wprowadzone w Polsce.

2.1. Zadania samorządu terytorialnego

Do najważniejszych przepisów prawno – organizacyjnych regulujących działalność samorządów terytorialnych w Polsce należy ustawa z 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym oraz ustawy z 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczegółowych między organy gminy a organy administracji rządowej.

Ustawa o samorządzie terytorialnym określa zadania własne gminy, które obejmują między innymi:

- zapewnienie ładu przestrzennego, gospodarkę terenami, ochronę środowiska;
- sprawa wodociągów, zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania
- ścieków komunalnych, utrzymania czystości oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i utylizacji odpadów komunalnych;
- zaopatrzenie w energię elektryczną i ciepłą;
- kultury fizycznej, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych;
- zieleni komunalnej i zadrzewień.

Wykonanie zadań publicznych przekraczających możliwości organizacyjne bądź finansowe gmin następuje przez współdziałania międzykomunalne w formie celowych związków gmin.

Do obowiązków Rady Gminy należy uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, programów gospodarczych, budżetu oraz podatków.

Analiza zadań i kompetencji w zakresie ochrony środowiska, przydzielonych organom gminy w ustawie kompetencyjnej (z 17 maja 1990 r.) i innych przepisach wskazuje na uprawnienia gminne w odniesieniu do¹:

- miejscowego planowania przestrzennego, w tym miejscowych planów obszarów funkcjonalnych wykraczających poza obszar jednostki podziału terytorialnego,
- lokalizacji inwestycji (rozprawy administracyjne, przedstawianie wojewodzie warunków zabudowy i zagospodarowania terenu w celu oceny ich zgodności z prawem);
- decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu;
- utrzymania porządku i czystości w gminie;
- ochrony drzew i krzewów.

W zestawie uprawnień organów gminy w zakresie ochrony środowiska, odczuwalny jest brak wystarczających kompetencji w takich sprawach jak:

- ↪ możliwość oddziaływania na podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska, których działalność wywołuje uciążliwość lub jest szkodliwa dla środowiska;
- ↪ możliwość nakazania podmiotom gospodarczym obowiązków dotyczących ochrony

środowiska w drodze decyzji administracyjnych;

- ⇒ niemożność decydowania o podziale środków uzyskanych z opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska i kar za jego zanieczyszczenie przez gminę, co pozostaje w rażącej dysproporcji wobec zakresu zadań gospodarczych, obciążających gminę;
- ⇒ niemożność wyegzekwowania, z uwagi na brak obligatoryjnych przepisów, obowiązku określenia warunków korzystania ze środowiska przed zarejestrowaniem działalności gospodarczej.

Z powyższego zestawienia wynika znaczny zakres obowiązków gminy, co do całości mienia gminnego (komunalnego) i zobowiązań do sprawowania kontroli przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska na terenie objętym właściwością tego organu. Na uwagę zasługują zwłaszcza zadania i kompetencje gminy w zakresie ochrony przed odpadami oraz utrzymania porządku i czystości, a także ochrony cennych obiektów i obszarów przyrodniczych².

Występująca dysproporcja pomiędzy zakresem obowiązków gminy a uzyskanymi na te cele środkami, jak też brakiem licznych uprawnień, narzuca konieczność zmian przepisów prawnych w zakresie ochrony środowiska dotyczących samorządów terytorialnych.

3.Strategia rozwoju gminy jako długofalowe zadanie gminy

Okres przemian systemowych zachodzących obecnie w Polsce cechuje się nakładaniem czynników pochodzących z różnych systemów, co znacznie utrudnia podejmowanie racjonalnych decyzji i skłania do podejmowania decyzji doraźnych. Prowadzi to do wielu niepowodzeń w funkcjonowaniu gminy, możliwych do uniknięcia konfliktów, a nawet do naruszania podstawowego układu wartości. Planowanie strategiczne, mające na celu ustalenie podstawowych kierunków rozwoju, przeciwdziała tym negatywnym efektom i dostarcza władzom lokalnym podstaw racjonalnego działania. Planowanie strategiczne powinno łączyć problematykę gospodarczą, społeczną i ekologiczną. Analiza relacji pomiędzy tymi sferami pozwala na identyfikację podstawowych czynników rozwoju gminy, szans i zagrożeń rozwoju oraz źródeł istniejących i potencjalnych konfliktów.

3.1.

Składowe planu strategicznego gminy.

Przedmiotem planu strategicznego gminy jest sfera materialna gminy w ujęciu gospodarczym, społecznym, ekologicznym i przestrzennym.

Strategii przyświeca idea wolności rozumianej jako świadoma refleksja nad rzeczywistością i rozumne działanie w granicach obowiązującego prawa. Wolność musi podlegać regułom ładu, czasu i przestrzeni.

Strategia gminy, w najbardziej ogólnym ujęciu, oznacza sposób osiągania wyznaczonych celów przez sterowanie rozwojem. Plan strategiczny gminy jest formą działania w nuncie szybko zachodzących przeobrażeń. Istotną jego cechą jest zmienność w czasie, uwzględniając zarówno długi, jak i krótki horyzont rozwiązywania uprzednio zdefiniowanych problemów rozwoju. PSG zakłada aktywne uczestnictwo wszystkich zainteresowanych podmiotów gospodarczych i społecznych w jej formułowaniu i realizacji.

Głównymi elementami PSG są: diagnoza prospektywna zakończona identyfikacją problemów rozwoju, wizja przyszłości poprzedzona określeniem pola działania wyznaczonego scenariuszem szans i zagrożeń, cele rozwoju w ujęciu hierarchicznym oraz kierunki działania konkretyzowane w postaci polityk, programów i zadań przypisanych odpowiednim strukturalom zarządzania.

3.1.1.Diagnoza prospektywna jako składowa PSG jest próbą odczytania przyszłości zakodowanej w stanie istniejącym. Główny nacisk położony jest na cechy determinujące oraz na czynniki wpływające na warunki życia ludności.

Diagnoza prospektywna wyróżnia:

- bariery i ograniczenia rozwoju wynikające z procesów organizacyjnych i samoczynnych;
- sytuacje konfliktowe zmuszające do czynnego ustosunkowania się do obecnego stanu;
- rezerwy i możliwości stanowiące podstawę przyszłego rozwoju.

Obraz stanu istniejącego przedstawiany jest w ujęciu dynamicznym, wskazując na specyfikę funkcjonalną – przestrzenną omawianych zagadnień.

Oceną predyspozycji rozwoju jest waloryzacja stanu istniejącego w kategoriach **zagrożeń i szans** wyznaczając pole prawdopodobnych przekształceń i możliwych działań.

Zagrożenia zajmują pierwsze miejsce ze względu na ich realne istnienie i obiektywne oddziaływanie, natomiast szanse mają charakter potencjalny, a ich wykorzystanie jest uznaniowe. Obie te kategorie oceny stanu

istniejącego, w przeciwieństwie do wydobywania jedynie słabych i mocnych stron, zmuszają do zajęcia odpowiedniego stanowiska i podjęcia stosownych działań.

Przeciwstawienie się zagrożeniom i wykorzystanie szans prowadzi do wyznaczenia celów rozwoju, których skumulowanym obrazem jest wizja przyszłości określająca aspiracje społeczeństwa i twórcze wyobrażenie własnych dążeń.

Opracowany PSG - jej rozwoju obejmuje w zasadzie obszar w granicach administracyjnych. Wynika to z konieczności bezpośredniego związania strategii rozwoju z władzą lokalną odpowiedzialną za jej realizację (lub przynajmniej koordynację). Jednak wymiar przestrzenny spotykanych problemów z reguły nie mieści się w granicach administracyjnych, co wymusza czasem rozpatrywanie problemów strategicznych w ramach obszaru funkcjonalnego (np. rozpatrywanie problemów czystości rzek będzie ujmowane w układzie zlewniowym). Pożądane jest w tej sytuacji współdziałanie kilku jednostek administracyjnych.

Preferencje, bariery i konflikty rozwoju gminy Unisław.

Preferencje rozwoju (walory gminy, warunki korzystne dla rozwoju)	Bariery rozwoju (ograniczenia rozwoju)	Konflikty rozwoju (situacje konfliktowe)
Położenie geograficzne i komunikacyjne		
-gmina stycznie położona w stosunku do Torunia, Chełmna i Chełmży, znajduje się w strefach podmiejskich tych miast. Unisław jest miejscowością tranzytową na kierunkach: -Wąbrzeźno- Chełmża – Unisław – Bydgoszcz; -Toruń – Unisław – Chełmno; -Chełmno – Unisław – Fordon.	-niedostateczna pod względem technicznym sieć dróg – niski standard przejazdów (przepustowość), -brak obejścia drogowego w Unisławiu, -niedostatek obejść drogowych dla dowozu buraków do cukrowni.	-situacje konfliktowe o charakterze ekologicznym i społecznym w bezpośrednim sąsiedztwie obecnych intensywnie użytkowanych szlaków drogowych (blokowanie ośrodka gminnego, przyspieszone niszczenie dróg, zagrożenie ekologiczne dla intensywnie użytkowanych terenów rolnych i ciągów szpalerowych drzew oraz zabudowy istn. mieszkalnej przy drogach).
Środowisko przyrodnicze – zasoby - walory		
-wysokiej jakości bonitacyjnej gleby będące podstawowym czynnikiem dla wysoko towarowego rolnictwa na wysoczyźnie morenowej i w „Basenie Unisławskim”; -złoża gazu ziemnego, wód mineralnych i geotermalnych; -zasoby wód podziemnych o możliwych wydajnościach 20-60 m ³ /h z jednego otworu; -zasoby wód powierzchniowych o poprawiającej się jakości zwłaszcza wód Papówki i jeziornych; -korzystne warunki przyrodnicze do retencjonowania wód; -wysokiej wartości przyrodniczej kompleksy leśne, głównie w zachodniej części gminy o podstawowym znaczeniu ekologicznym, społecznym, warunkującym funkcje rekreacyjne na tym obszarze.	-konieczność małej retencji wód dla potrzeb gospodarki rolnej ze względu na nie wszędzie właściwe stosunki wodne w glebach, -występowanie erozji gleb i stąd potrzeba ponowienia zabiegów zapobiegających m.in. zalesień śródpolnych; -znaczne zanieczyszczenie części akwenów, zwłaszcza zanieczyszczeniami komunalnymi (brak potrzebnej sieci kanalizacyjnej), a nawet przemysłowymi; -ograniczona dostępność niektórych terenów ze względu na ich ochronę prawną; -ograniczona prawnie dostępność niektórych złóż; -ewentualny rozwój ich uzdrowiskowego wykorzystania	-niemożliwość rekreacyjnego użytkowania zbiorników wodnych ze względu na klasę czystości;
Strefa użytkowania turystycznego		
-występowanie na obszarze Ziemi Chełmińskiej (również w gminie) ośrodków o znacznej koncentracji zabytków architektury, dóbr kultury i innych walorów istotnych dla turystyki krajoznawczej (Chełmno, Unisław,	-niedostatek zagospodarowania turystycznego najwyższej i średniej klasy dla turystów o wysokich wymaganiach, zwłaszcza w zakresie usług hotelowych i gastronomicznych; -niska jakość dróg i ich	-oczekiwanie szybkich efektów niewspółmiernych do dotąd poniesionych nakładów; -niska kultura użytkowania środowiska turystycznego bywa zagrożeniem dla

Przedsiębiorstwo Usług i Inicjatyw Gospodarczych „SZKUTA” S.A. w Toruniu

<p>Toruń, Chełmża, Radzyń Chełmiński, Grudziądz itp.);</p> <p>-koncentracja w środkowej części gminy i w Unisławiu walorów środowiska przyrodniczego bardzo użytecznych dla wypoczynku (Park Krajobrazowy Doliny Dolnej Wisły – ponad 50 % powierzchni gminy);</p> <p>-występowanie warunków oraz rozwijanie bazy dla tzw. agroturystyki;</p> <p>-liczne miejsca , rejonu i szlaki o potencjalnie dużych możliwościach turystycznego użytkowania, nawet przy skromnym ich przystosowaniu do tego celu (piękne obszary widokowe z wysoczyzny morenowej na obszar tzw. „Basenu Unisławskiego” – różnice poziomów ca 80 m);</p> <p>-dobre powiązanie terenu usługami telekomunikacyjnymi;</p> <p>-niezłe już choć niewystarczające oznakowanie przy trasach komunikacyjnych</p>	<p>zagospodarowania zwłaszcza w urzędzenia sanitarne i służące wypoczynkowi (brak tzw. rest area);</p> <p>-niedostatek miejsc postojowych, zwłaszcza w centrach wsi,</p> <p>-bardzo słaba ekspozycja, promocja, obsługa obiektów godnych odwiedzenia przez turystów;</p> <p>-nierynkowe podejście do sfery usług turystycznych;</p> <p>-uciażliwe dla turysty braki i niedostatki w tzw. bazie paraturystycznej, zwłaszcza w zakresie telekomunikacji;</p> <p>-niedostateczne udostępnienie i zagospodarowanie punktów widokowych, brzegów zbiorników wodnych.</p>	<p>kondycji środowiska przyrodniczego.</p>
Zasoby ludzkie		
<p>-wysoki odsetek (57 %)ludności w wieku produkcyjnym (3894 osoby);</p> <p>-powszechne kształcenie młodzieży na poziomie ponadpodstawowym,</p> <p>-wzrost wykształcenia średniego i wyższego (ogólnokształcącego i technicznego).</p>	<p>-postępujące ubożenie ludności zwłaszcza w rejonach bezrobocia strukturalnego i agrarnego, zwłaszcza we wsiach na terenie których zlokalizowane były zakłady dawnego rolnictwa państwowego (PGR);</p> <p>-utrzymujące się bezrobocie na poziomie około 20% cywilnej ludności czynnej zawodowo, obejmującego głównie ludzi młodych 15 – 34 lata, kobiety, niskokwalifikowanych;</p> <p>-wysoka chorobowość ludności na choroby układu oddechowego, onkologiczne, układu krążenia;</p> <p>-starzenie ludności na obszarze wsi;</p> <p>-niekorzystnie zdeformowana struktura płci ludności wiejskiej (niedobór kobiet, zwłaszcza w przedziale wieku 20 – 39 lat)</p>	<p>-zmniejszenie migracji ludności gminy, potęgujące lokalne bezrobocie;</p> <p>-wchodzenie w wiek aktywności zawodowej nowych roczników młodzieży w sytuacji braku popytu na pracowników, zwłaszcza na obszarach wsi (bezrobotni po szkole podstawowej);</p> <p>-negatywne skutki społeczne przekształceń struktury agrarnej w następstwie restrukturyzacji b. Państwowych Gospodarstw Rolnych.</p>
Strefa gospodarcza – rolnictwo i gospodarka żywnościowa		
<p>-bardzo sprzyjające warunki przyrodnicze dla upraw: buraka cukrowego, rzepaku, zboża, także warzyw i ziemniaków;</p> <p>-warunki środowiskowe i rynkowe dla hodowli bydła mlecznego, trzody chlewnej, także drobiu;</p> <p>-możliwości dla przetwórstwa produktów rolnych w bezpośrednim sąsiedztwie ich producentów;</p>	<p>-dekapitalizowana, uboga technicznie, w znacznej mierze zacofana technologicznie baza obecnego przetwórstwa;</p> <p>-niedostateczne otwarcie, niska chłonność innowacji w zakresie produkcji, przetwórstwa, przechowywania i zbytu;</p> <p>-słabe zorganizowanie się, wykształcenie jednostek łączących bezpośrednich producentów, przetwórców i sprzedawców;</p>	<p>-kumulacja nadmiernych zasobów rąk do pracy na wsi, przy braku środków i pomysłów na pobudzenie popytu na pracę;</p> <p>-brak inkubatora przedsiębiorczości i środków finansowych na jego pracę;</p>

<p>-poprawia się struktura agrarna w której wzrastają odsetki gospodarstw dużych i bardzo dużych, a średnia wielkość gospodarstwa rolnego w gminie przekracza 10 ha;</p> <p>-wysoka kultura agrarna szczególnie na obszarze tzw. „Basenu Unisławskiego”, produkcja warzyw itp.;</p>	<p>-brak kapitału (inwestycyjnych, obrotowych), niedostępność ze względu na wysokie ceny kredytów, środków produkcji rolnej i przetwórstwa;</p> <p>-mimo postępu niski stan usług telekomunikacyjnych i usług ze sfery obsługi biznesu na wsi;</p> <p>-niedostateczne zaopatrzenie wsi w energię (elektryczną, gaz sieciowy),</p> <p>-utrata dawnych rynków zbytu (kontraktacji i skupu).</p>	
Sfera gospodarcza - przemysł		
<p>-wysoki poziom wykształcenia, liczna dobrze wykształcona kadra pracowników przemysłowych (cukrowników, przetwórców spożywczych itp.);</p> <p>-dobrze rozwinięta sieć szkolnictwa ponadpodstawowego, duże zaangażowanie we współpracy z gospodarką toruńskiego UMK;</p> <p>-tradycje dobrej pracy, zdolność wysokokwalifikowanych kadr do podjęcia działalności w zakresie hi-tech;</p> <p>-rozwijająca się sfera obsługi biznesu (biznes environment) – Toruń, Grudziądz;</p>	<p>-w znacznej części zużyty majątek produkcyjny;</p> <p>-obciążenia zaległymi płatnościami, stąd ograniczona możliwości restrukturyzacyjne,</p> <p>- utrata rynków zbytu na dotychczasową produkcję, trudności ze zbytem na obecnym wolnym rynku.</p>	
Sfera infrastruktury - komunikacja		
<p>-rozwinięta sieć drogowa na obszarze gminy;</p> <p>-będąca w trakcie realizacji autostrada A-1, usytuowana w niedalekiej odległości od terenu gminy;</p> <p>-projektowana droga wodna na Wiśle;</p> <p>-przewidywana kaskada Wisły w rejonie Chełmna.</p>	<p>-niedostateczna przepustowość, znaczne techniczne zużycie obecnych dróg, brak obejścia Unisławia, brak przeprawy mostowej przez Wisłę poza miastami;</p> <p>-niedostatek środków na utrzymanie obecnego zagospodarowania drogowego na poziomie technicznym przewidywanym w stosownych normach;</p> <p>-brak trakcji elektrycznej na kierunku Kowalewo – Chełmża – Unisław – Fordon;</p> <p>-brak trakcji elektrycznej i drugiego toru na kierunku Toruń – Malbork.</p>	<p>-brak ulepszonych dróg dojazdowych do użytków rolnych (ogromny tonaż transportu rolnego);</p> <p>-zdegradowane przez czas przejazdu i mostki na ciekach;</p> <p>-pilna potrzeba modernizacji dróg łączących wsie i gminy;</p> <p>-zły stan techniczny dróg woj. i powiatowych na obszarze gminy;</p> <p>-potrzeba budowy dróg i ulic w rejonie mieszkaniówek.</p>
Sfera infrastruktury – energetyka i telekomunikacja		
<p>-zatwierdzona rozbudowa elektroenergetycznych sieci wysokiego napięcia (realizowany program rozbudowy Krajowego Systemu Energetycznego);</p> <p>-realizowana budowa magistralnych gazociągów wysokiego ciśnienia relacji: Włocławek Trójmiasto (D_n500), Chełmża – Chełmno- Świecie (D_n300);</p> <p>-budowa linii światłowodowych dla łączności telefonicznej.</p>	<p>-słabo rozwinięta i nadmiernie obciążona sieć średniego i niskiego napięcia na obszarach wiejskich, konieczna reelektryfikacja wsi i jednostki gminnej;</p> <p>-brak gazu przewodowego na terenach poszczególnych wsi;</p> <p>-niski stopień rozwoju sieci telefonicznych na obszarach wsi.</p>	<p>-kolizje elektroenergetycznych linii wysokiego napięcia z infrastrukturą techniczną na terenie parku krajobrazowego i obszarów chronionych.</p>
Sfera infrastruktury – gospodarka wodno – ściekowa i odpadami		
<p>-znaczny stopień zwodociągowania osiedli wiejskich gminy;</p>	<p>-znaczne rozproszenie osadnictwa w niektórych rejonach (np. „Basen Unisławski”), nierównomierne</p>	<p>-długość sieci wodociągowej 63,2 km, kanalizacyjnej 8,0 km;</p>

-porządkuje się gospodarke odpadami; -stworzono system regionalnych wysypisk odpadów, -zbudowano w Unisławiu komunalną oczyszczalnię ścieków,	występowanie zasobów wód podziemnych; -trudności finansowe i organizacyjne uporządkowania gospodarki ściekowej (sieci i infrastruktury kanalizacyjnej);	-zużycie wody z wodociągów na mieszkańca –29,3 m ³ ; -część rolników zagospodarowuje odpady i ścieki we własnym zakresie; -odpady i ścieki dostają się wprost do środowiska, skażenie ziemi i wód;
---	--	---

Należy również zaznaczyć, że plan strategiczny rozwoju gminy przeprowadzono w oparciu o wiedzę na temat głównych tendencji gospodarczych zachodzących w kraju i regionie. Materiały w tej sprawie określiła diagnoza prospektywna województwa kujawsko – pomorskiego (której sformułowania wprost zaczerpnięto i umieszczono w materiałach dla gminy Unisław – dla porównań) , a istota problemu polega na zharmonizowaniu planowanego rozwoju gminy z istniejącymi tendencjami i uwarunkowaniami.

3.2.

Zasada ekorozwoju podstawą planu strategicznego gminy.

Systematyczne pogarszanie się jakości środowiska, – czyli zespołu cech określających stopień, w jakim odpowiada ono potrzebom społecznym – sprawia, że wzrost gospodarczy staje się pozorny. Równowaga ekologiczna ukształtowana w wyniku stosowania kryterium dobrobytu społecznego przy braku uwzględnienia wartości dóbr środowiskowych charakteryzuje się znaczną dewastacją środowiska, co prowadzi do zmniejszenia produktywności innych czynników wytwórczych i spadku poziomu życia obywateli. Obecnie szanse wyjścia z kryzysu społeczno – gospodarczego upatruje się w Polsce głównie w ukierunkowaniu gospodarki, a wyrazem zachodzących zmian gospodarczych jest próba odejścia od tradycji wąsko pojmowanej ochrony środowiska na rzecz ekorozwoju.^{11,12,13.}

Pojęcie ekorozwoju sformulowano w 1975 roku na III Sesji Zrządzającej Programem Ochrony Środowiska ONZ (UNEP). Uznano wtedy, że społeczeństwo realizuje ideę ekorozwoju to: „ społeczeństwo uznając nadrzędność wymogów ekologicznych, których nie należy zakłócać przez wzrost cywilizacji oraz rozwój kulturalny i gospodarczy, zdolne do sterowania swoim rozwojem w celu utrzymania homeostazy i symbiozy z przyrodą a więc respektując oszczędną produkcję i konsumpcję oraz wykorzystanie odpadów, dbając o przyszłościowe konsekwencje podejmowanych działań, a więc także o potrzeby i zdrowie przyszłych pokoleń”^{9,13..}

W nowszej literaturze ekorozwój definiuje się jako taki sposób prowadzenia działalności gospodarczej, wykorzystania potencjału środowiska i organizacji społeczeństwa.

który zapewnia trwałość użytkowania zasobów przyrodniczych i poprawę (w pierwszym okresie, a następnie zachowanie) wysokiej jakości życia^{14.}

Zrównoważony i trwały rozwój jest więc programem restrukturyzacji ekonomicznych, społecznych i technicznych powiązań mających na celu ochronę przyrody i środowiska człowieka na użytek obecnego i przyszłych pokoleń, oraz uznanie wartości przyrodniczych jako takich^{14.}

3.2.1.

Cele polityki ekorozwoju.

W 1990 roku opracowana została deklaracja ekorozwoju, w której zamierza się do wyznaczenia następujących celów i sposobów rozwoju gospodarczego^{15.}

- długotrwałe wykorzystanie odnawialnych zasobów naturalnych;
- efektywna eksploatacja nieodnawialnych źródeł energii;
- utrzymanie stabilności procesów ekologicznych i ekosystemów;
- ochrona różnorodności genetycznej oraz ogólna ochrona przyrody;
- zachowanie i polepszenie stanu zdrowia ludzi, bezpieczeństwa pracy i dobrobytu^{16.}

W Polsce za główne cele ekorozwoju uznano:

- możliwości dalszego stałego rozwoju gospodarczego;
- równowagę ekologiczną;
- bezpieczne dla zdrowia ludności środowisko;
- warunki niezbędne dla odnowy sił człowiek.

Zestawienie w tabeli obrazuje sposób, w jaki elementy ekorozwoju mogą znaleźć swoje odzwierciedlenie przy sformułowaniu celów polityki społeczno – gospodarczej.

Elementy ekorozwoju	Cele polityki ekorozwoju
Jakość środowiska	Poprawa, a przynajmniej nie pogarszanie: ↻jakości powietrza atmosferycznego; ↻jakości wód; ↻poziomu natężenia hałasu. ↻stanu zieleni towarzyszącej osadnictwu; ↻stanu powierzchni ziemi (gospodarka odpadami); ↻poziom promieniowania jonizującego i niejonizującego.
Stan zdrowia społeczeństwa	Poprawa, a przynajmniej nie pogarszanie stanu zdrowia społeczeństwa poprzez: ↻działalność profilaktyczną; ↻działalność leczniczą.
Konserwatorska ochrona przyrody	Zachowanie wartości przyrodniczych w ramach: ↻przestrzennych form ochrony; ↻gatunkowej ochrony roślin i zwierząt; ↻ochrony indywidualnej.
Racjonalna gospodarka zasobami	Racjonalna gospodarka: ↻energią; ↻wodą; ↻przestrzenią; ↻surowcami.
Proekologiczne kierunki rozwojowe	ⓄPromowanie i rozwijanie funkcji zgodnych z predyspozycjami środowiska. ⓄPromowanie i rozwijanie form działalności najmniej uciążliwych środowisku. ⓄKształtowanie racjonalnej struktury funkcjonalno – przestrzennej w nawiązaniu do systemów ekologicznych.

Zródło: Borkowska.: *Gmina jako podmiot ekorozwoju*. InRzE, Warszawa 1993.

3.2.2.

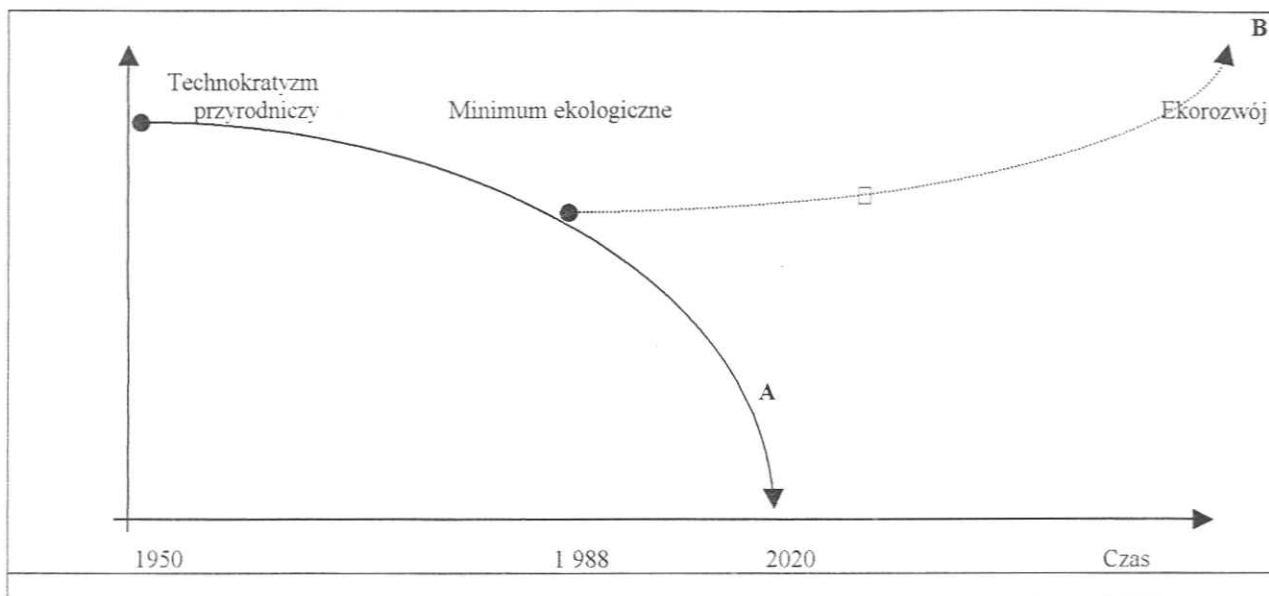
Składowe programu ekorozwoju gminy.

Realizacja koncepcji ekorozwoju w PSG zakłada:

1. Wkomponowanie celów ekologicznych w system celów społecznych i gospodarczych oraz przestrzenne zagospodarowanie terenu;
2. Restrukturyzacji gospodarki narodowej, rozumianą jako stopniowe odchodzenie od kierunku rozwoju opartego na priorytecie surowcowo – energetycznym, na rzecz rozwoju branż i technologii wytwarzania zmniejszających zasobochłonność, racjonalizujących wykorzystanie zasobów i bezpiecznych dla środowiska;
3. Opracowana koncepcja ekorozwoju uzależniona od predyspozycji i warunków środowiska poszczególnych wsi w gminie. W pierwszej kolejności dokonano oceny dla obszarów ekologicznego zagrożenia oraz obszarów o wysokich wartościach przyrodniczych;
4. Wprowadzenie obowiązku włączenia do każdego planu czy programu oceny oddziaływania na środowisko, łącznie z przygotowaniem wariantu ekologicznego, jako punktu odniesienia dla przeprowadzenia analizy kosztów i korzyści przewidzianego przedsięwzięcia lub działalności. Zasadę tę uważamy - należy również stosować przy zawieraniu międzynarodowych umów gospodarczych oraz przy podejmowaniu programów takich jak: motoryzacja, energetyka budownictwo mieszkaniowe, rolnictwo, itp.¹⁷ W tym celu należy dokonać rewizji obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego, zmiany uregulowań prawnych. Koncepcja rozwoju Polski na progu XXI w. Opracowana w Polskiej Akademii Nauk koncepcja preferuje scenariusz priorytetu rozwoju cywilizacyjnego¹⁸. Odwlekanie restrukturyzacji powiększać będzie wielkość strat, jakie powstają na skutek zanieczyszczeń środowiska. Obecnie są one szacowane na 10 – 12 % wielkości dochody narodowego.

Ekologiczne skutki dalszego rozwoju gospodarczego opartego na dotychczasowych zasadach oraz ekorozwoju ilustruje rys. 1.

Przedsiębiorstwo Usług i Inicjatyw Gospodarczych „SZKUTA” S.A. w Toruniu

Rys. 1. Model funkcjonowania układu przyroda – społeczeństwo.

Źródło: Andrzejewski R., Kassenberg A., Kozłowski S.: *Ekologiczne podstawy rozwoju społeczno – gospodarczego kraju*. Biuletyn KPZK, z 148, PWN, Warszawa 1991.

1 – okres technokratyzmu przyrodniczego – stymulowany jest eksploatacją i niszczeniem zasobów przyrody przez wzrost negatywnego (fizycznego, chemicznego i biologicznego) oddziaływania. Na skutek degradacji przyrody zmniejsza się jej odporność i pogłębia się proces degradacji. Po przekroczeniu dopuszczalnych progów przyrodniczych, następuje załamanie odporności ekosystemów, co określa się mianem katastrofy ekologicznej. Krzywa A ilustruje drogę do takiej katastrofy, przewidywanej w warunkach polskich na 2020 r. przy założeniu, że dalej będzie rozwijany wariant surowcowo – energetyczny.

2 – okres minimum ekologicznego – wyhamowane są procesy niszczące. Przejście do tego okresu oznacza, że zaczną się włączać mechanizmy samoregulujące przyrodę i rozpocznie się samorzutna odbudowa środowiska przyrodniczego. Do okresu drugiego powinniśmy przejść od zaraz.

3 – okres ekorozwoju – funkcjonowania przyrody będzie stymulowane i sterowane rządzącymi nią prawami ekologicznymi.

Zobrazowane na rysunku 1 następstwo stosunku rozwoju gospodarczego do procesów ekologicznych nie musi i nie powinno zachodzić równocześnie w czasie i przestrzeni. Inaczej będzie ono przebiegało w różnych częściach regionu.

Na podstawie powyższych przesłanek sformułowane zostały trzy prawa ekorozwoju:

Prawo celu. Wskazuje ono, że rozwój gospodarki powinien być zgodny z uwarunkowaniami przyrodniczymi danego kraju (nawet regionu). Uwarunkowania te w zasadniczym stopniu powinny kształtować rozwój gospodarki określonego kraju (obszaru).

Prawo skali i jakości. Prawo to mówi o konieczności przestrzegania pewnych wielkości skali inwestycji gospodarczych nie przekraczających wytrzymałości środowiska przyrodniczego. Aby nie dopuścić do przekroczenia barier przyrodniczych niezbędne jest wykonanie ocen oddziaływania inwestycji na środowisko (OOS). Wprowadzony obecnie w Polsce obowiązek wykonania (OOS) ma stanowić zaporę przed dalszą degradacją środowiska przyrodniczego, a szczególnie przed powstaniem lokalnych katastrof ekologicznych.

Prawo regionu. Prawo to mówi o potrzebie dostosowania procesów gospodarczych do uwarunkowań poszczególnych regionów kraju. Poszczególne kompleksy geosystemów przyrodniczych wymagają odmiennej gospodarki rolnej i leśnej, infrastruktury technicznej oraz założeń sieci osadniczej. Inna też będzie ocena jakości poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego (np. ziemi i wody). Dla każdego regionu winny być tworzone odmienne scenariusze rozwoju gospodarczego. O wyborze optymalnej koncepcji winny decydować samorządy terytorialne.

Wyznaczone zadania i cele w nowej polityce ekologicznej państwa opartej na zasadzie ekorozwoju wyraźnie stwierdzają, że odpowiedzialni za stan środowiska są nie tylko obywatele, podmioty gospodarcze, ale

także samorządy terytorialne, a państwo odpowiedzialne jest jedynie za stworzenie warunków prawidłowej jego ochrony.

3.3.

Rola samorządu gminnego w wyborze strategii rozwoju.

Samorząd terytorialny na swoim obszarze jest gospodarzem środowiska również przyrodniczego. Stan środowiska decyduje o jakości życia mieszkańców. W miarę poprawy dobrobytu i zamożności gospodarstw domowych będzie wzrastać społeczna presja na zarząd gminy w odniesieniu do jakości środowiska. Doświadczenie krajów o rozwiniętej gospodarce rynkowej wskazują, że jest to stały proces, którego początkiem jest ograniczenie nadmiernego zanieczyszczenia środowiska przez przemysł i gospodarkę komunalną, a następnie poprawienie jakości ekosystemów najpierw w skali lokalnej, a później regionalnej. Polska znajduje się w początkowej fazie tego procesu.

Rola gminy w procesie wdrażania zasad ekorozwoju jest ogromna. Wynika to nie tylko ze zmian ustrojowych, jakie zaszły w Polsce po 1989 r., ale również z ustaleń konferencji „Środowisko i rozwój”, która odbyła się w 1992 r. w Rio de Janeiro. W przyjętym na tej konferencji dokumencie „Agenda 21”, który podpisany został także przez Polskę, uznano, że pobudzenie lokalnych społeczności do aktywnego zarządzania należy do najważniejszych zadań w promocji ekorozwoju.

Już w latach osiemdziesiątych w ramach Programu Ochrony Środowiska Narodów Zjednoczonych (UNEP) opracowano wytyczne do programowania przedsięwzięć ochronnych w gminie. Według UNEP program taki powinien zawierać następujące elementy:

- ⇒ waloryzacja przyrodnicza;
- ⇒ inwentaryzacja zagrożeń środowiska;
- ⇒ kierunki najpilniejszych działań ochronnych;
- ⇒ strategia przedsięwzięć ochronnych;
- ⇒ warunki realizacji planowanych przedsięwzięć;
- ⇒ proekologiczna restrukturyzacja gospodarki.

W Polsce wszechstronne wytyczne do programowania ekorozwoju w gminie opracował prof. S. Kozłowski – Przewodniczący Rady Ekologicznej przy Prezydencie RP.

Pełny program ekorozwoju gminy powinien zawierać takie elementy jak:

Waloryzacja przyrodnicza – powinna ona obejmować opis stanu istniejącego i zadania w zakresie ochrony obszarów i obiektów cennych pod względem przyrodniczym, ocenę potencjału, pojemności i jakości środowiska obszarów nie objętych formą specjalnej ochrony, wycenę zmian zachodzących w ekosystemach; rekomendacje dotyczące kierunków działalności gospodarczej, urbanizacji itp.

Waloryzacja demograficzno – społeczna – powinna zawierać socjologiczną charakterystykę ludności; miejscowe tradycje i cechy kulturowe sprzyjające wdrażaniu idei ekorozwoju; możliwości reorientacji zawodowej ludzi; potrzeby oraz możliwości proekologicznego kształcenia młodzieży i dorosłych itp.

Waloryzacja gospodarcza – powinna zawierać ocenę potencjału gospodarczego gminy z punktu widzenia jej efektywności i konkurencyjności w warunkach gospodarki rynkowej; ocenę stopnia uciążliwości ważniejszych podmiotów gospodarczych dla środowiska przyrodniczego; ocenę perspektyw rozwoju poszczególnych (ważniejszych) podmiotów gospodarczych; ocenę stopnia wykorzystania gospodarczego i turystycznego istniejących zasobów przyrodniczych a także stopnia wykorzystania zasobów ludzkich i kapitałowych; kierunki rozwoju gospodarczego gminy.

Ocena zagrożenia środowiska oraz możliwości i sposoby im przeciwdziałania. W tej części programu należy ująć takie problemy, jak : ocena zagrożeń podstawowych elementów środowiska (gleb, wód powierzchniowych i podziemnych, powietrza i przestrzeni) i inwentaryzacja źródeł zagrożeń (zagrożenia zewnętrzne i lokalne oraz zagrożenia odpadami, ściekami, hałasem, promieniowaniem itp.) ocena wpływu zagrożeń na zdrowie mieszkańców i możliwości rozwojowe gminy; możliwości i sposoby przeciwdziałania zagrożeniom; kierunki najpilniejszych działań ochronnych poprzez zmianę profilu produkcji, zmianę sposobów wytwarzania i ogrzewania, budowę urządzeń ochronnych, przebudowę ekosystemów itp.

Scenariusz ekorozwoju gminy. Jego treścią są: pożądane proekologiczne kierunki (działy, sektory) działalności gospodarczej, jej skala (wielkość przedsiębiorstw) i rozmieszczenie w układzie terytorialnym; warianty rozwoju gminy uwzględniające rozwój jednostek gospodarczych, infrastruktury komunalnej i społecznej, stan zatrudnienia, przemieszczenie się ludności itp.; ocenę ekologiczną, gospodarczych i społecznych efektów rozwiązań; wycenę nakładów niezbędnych do realizacji zakładanych rozwiązań; środki i instrumenty pobudzania pożądanych rozwiązań kierunków rozwoju.

Przy opracowywaniu scenariusza ekorozwoju gminy uwzględniono główne dziedziny działalności gospodarczej w gminie wynikające z uwarunkowań lokalnych.

Są to funkcje:

- ⇒ przemysłowe,
- ⇒ zaplecza mieszkaniowo – usługowego przemysłu,
- ⇒ rolnicze i obsługi rolnictwa,
- ⇒ rekreacyjne.

Tworzenie warunków do realizacji ekorozwoju gminy: prawnych, organizacyjnych, oświatowo – edukacyjnych, informacyjno – szkoleniowych itp.

Skuteczna realizacja szczegółowych działań zawartych w zbiorach charakteryzujących składowe programu ekorozwoju gminy wymaga przeprowadzenia odpowiedniego rankingu*) z punktu widzenia preferencji ekonomicznych, ekologicznych i społecznych oraz możliwości ich realizacji. Sporządzone rankingi winny być podstawą do prowadzenia negocjacji samorządów terytorialnych z podmiotami gospodarującymi na danym terenie i z podmiotami zamierzającymi podjąć działalność zarówno krajowymi jak i zagranicznymi. Nie wykonywanie tych rankingów powoduje, że na określonym obszarze realizowane są cele nie odpowiadające ekorozwojowi tego obszaru.

Program ekorozwoju powinien stanowić podstawę:

- ⇒ planu przestrzennego zagospodarowania gminy. Program ekorozwoju pozwala zdecydowanie poprawić jakość planów przestrzennych, a tym samym efektywniejsze (ze społecznego, przyrodniczego i gospodarczego punktu widzenia) gospodarowanie powierzchnią i przestrzenią;
 - ⇒ biznes planów przedsięwzięć o charakterze publicznym podejmowanych przez samorząd, takich jak komunalne oczyszczalnie ścieków, zbiorniki wody – retencyjne lub rekreacyjne, drogi, obiekty sportowe itp. Program ekorozwoju pozwala na porównanie nakładów i efektów danego przedsięwzięcia, co zdecydowanie ułatwia przekonanie właścicieli lub dysponentów kapitału i pozyskania środków niezbędnych na jego realizację. Negocjacji z właścicielami lub dyrektorami przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie gminy, co do zakresu ich ekologicznej uciążliwości, sposobu jej przewyciężenia itp. oraz negocjacji z przedsiębiorcami zamierzającymi podjąć działalność gospodarczą na terenie gminy, co do warunków prowadzenia tej działalności. Negocjacji z przedstawicielami władz państwowych o wysokości dotacji, ulg podatkowych, lokalizacji inwestycji o znaczeniu państwowym bądź regionalnym, itp.
- Edukacji ekologicznej społeczności gminy, zarówno młodzieży jak i dorosłych.

Należy zaznaczyć, że opracowanie programu ekorozwoju jest przedsięwzięciem, skomplikowanym, trudnym do wykonania przez pracowników urzędu gminy. Jedynie duże gminy, które posiadają liczne i kompetentne służby do wykonania tego typu prac mogą opracować program ekorozwoju uwzględniający rzeczywisty potencjał środowiska i możliwości rozwojowe gminy.

Podkreślić również trzeba, że w nowej sytuacji społecznej i gospodarczej wygra tylko ta gmina, ten powiat lub region, który potrafi zaproponować atrakcyjne warunki działalności gospodarczej i zagwarantuje, że środowisko przyrodnicze nie będzie ograniczać wzrostu poziomu jakości życia mieszkańców.

B. UWARUNKOWANIA SZCZEGÓŁOWE.

4. PLAN STRATEGICZNY ROZWOJU GMINY

4.1. Cel sporządzania planu strategicznego w gminie

Z opracowanego w gminie strategicznego planu rozwoju wynikają konkretne zadania, wymagające nakładu środków na ich realizację lub pozyskania inwestorów krajowych bądź zagranicznych. Jeśli własne fundusze gminy są wystarczające na zrealizowanie danego zadania, jest sprawą gminy jak zostanie ono sfinansowane. Jeżeli koszt przedsięwzięcia przerasta możliwości własne gminy lub kilku gmin – pozostaje problem zdobycia środków finansowych. Jeżeli gmina zakłada kompletne wdrożenie np. ekorozwoju na swoim obszarze, środki pochodzące z dochodów własnych gminy będą z reguły niewystarczające. Poprzez plan strategiczny można, więc również dotrzeć do różnych instytucji finansowych, które mogłyby być potencjalnym źródłem finansowania przedsięwzięć w gminie, w tym przedsięwzięć proekologicznych.

Należy wyróżnić dwa rodzaje źródeł finansowania dla przedsięwzięć np. proekologicznych. Są to:

- instytucje (ogólnie) finansowe, dysponujące środkami, w tym często znacznymi, pochodzącymi z zagranicy, ze specjalnym przeznaczeniem na inwestycje w ochronie środowiska;
- oraz różne instytucje finansowe dysponujące środkami ze specjalnym przeznaczeniem na inwestycje w ochronie środowiska.

Można stwierdzić, że wykorzystanie środków finansowych z tego źródła jest niewystarczające głównie, dlatego, że większość starających się ubiega się o nie w sposób nieprawidłowy. Dlatego też fachowo sporządzony (w oparciu o strategię) biznes plan jest podstawą przy podjęciu starań o te środki. W obecnym czasie należy liczyć się z wykorzystaniem wielu źródeł do finansowania jednego przedsięwzięcia, które można zamieścić w przygotowanym np. biznes planie*.

W odniesieniu do konkretnego inwestora lub kredytobiorcy niezbędne jest sporządzenie skróconej wersji biznes planu, która powinna być tak skonstruowana w swej treści i formie, aby przekonać go w korzyściach zainwestowania w gminie i w określone przedsięwzięcie. Podstawą takich wersji, skierowanych do konkretnych adresatów, może być program np. ekorozwoju gminy przedstawiony w formie szczegółowego gminnego biznes planu.

*) dla naszych potrzeb biznes plan dla przedsięwzięcia (zadań) jest uszczegółowieniem planu celów i działań strategicznych gminy (patrz załącznik pkt 7.13. s.125).

4.2. Struktura planu strategicznego gminy

PSG stanowi zbiór dokumentów zawierających analizę obecnej i prognozę przyszłej sytuacji gminy we wszystkich obszarach jej funkcjonowania. Schemat każdego planu strategicznego generalnie podobny jest dla wszystkich dziedzin życia gospodarczego. Różnice polegają na specyfice elementów uwzględnionych w planie, które są charakterystyczne dla konkretnej branży. W przypadku Unisławia i przedsięwzięć proekologicznych na plan pierwszy wysuwają się elementy związane z ochroną środowiska oraz korzyści (wymierne, niewymierne) płynące z realizacji opisanego w dokumencie projektu (patrz pkt. 4.7. s. 74).

4.2.1. Opis gminy i jej otoczenia.

Podstawą projektów rozwoju lokalnego są cechy danego miejsca. Władze gminy Unisław muszą mieć jasny obraz swoich możliwości i ograniczeń. W projektach rozwoju zaproponowano wykorzystanie zarówno zasobów lokalnych jak i położenia Unisławia. Ponieważ pojedyncza gmina ma ograniczone możliwości, musi ściśle współpracować z gminami sąsiednimi.

4.2.1.1. Opis strukturalny gminy

Na terenie gminy Unisław wykształciła się następująca hierarchia sieci osadniczej:

- lokalny ośrodek gminny: UNISŁAW.
- ośrodek wspomagający usługami ośrodek gminny: GRZYBNO, KOKOCKO.
- **wsie z usługami elementarnymi:** Bloto, Bruki Kokocka, Bruki Unisławskie, Głazewo, Gołoty, Raciniewo, Stablewice, oraz Raciniewo (osada leśna).

Pod względem administracyjnym obszar gminy podzielony jest na 9 sołectw, na których terenie znajduje się 10 miejscowości (patrz mapy nr 1 i nr 4 w załączeniu).

Obszar całej gminy przyjęto za jedną jednostkę strukturalną, o wiodącej funkcji produkcji rolnej. Funkcję uzupełniającą stanowi funkcja przemysłowa, mieszkaniowa i turystyczna.

Jednostki te (wsie) oparte są na układzie sieci osadniczej zapewniającej im obsługę elementarną.

4.2.1.2. Opis geograficzno – przyrodniczy

Gmina Unisław leży w środkowej części województwa kujawsko – pomorskiego. Północno – zachodnia część gminy przylega do rzeki Wisły, która jest naturalną granicą z powiatem bydgoskim. Również zachodnia granica gminy, stanowi granicę powiatu chełmińskiego z bydgoskim. Tutaj gmina Unisław graniczy z gminą Dąbrowa Chełmińska (powiat bydgoski). Cztery gminy byłego województwa toruńskiego (1998) są sąsiadami gminy Unisław. Od południa sąsiadami Unisławia są gminy: Zławieś Wielka i Łubianka. Na wschodzie najdłuższą granicę ma gmina Unisław z gminą Kijewo Królewskie. Od północy gmina Chełmno.

Gmina Unisław odznacza się urozmaiconą rzeźbą młodo - glacialną. Najniżej położone jest dno Wisły w okolicach Małego – Kokocka (15,5 m n.p.m.).

Pod względem zajmowanego obszaru gmina Unisław należy do mniejszych gmin województwa. Z powierzchnią – 7214 ha zajmowała ona 40 miejsce w byłym województwie toruńskim na 41 gmin..

Główne funkcje:

- wysokotowarowa produkcja rolna (zboża, okopowe, warzywa, rośliny przemysłowe, zielarstwo, intensywna produkcja zwierzęca, produkcja mleka i mięsa),
- przemysł rolno – spożywczy i przetwórczy.